

Chwith iawn gcnym yw gorfod derbyn na chawn gyfraniad i'r golofn gan Gwilym, Brynrhydd. Rocdd ei gerddi yn dderbyniol iawn gan bawb. Canai yn hyfryd am fyd natur ac am arferion y tir.

Roeddwn yn ei led adnabod fel ffarmwr a chyfrannwr i'r *Llanw* ar faterion amaethyddol. Roedd yn ysgrifennwr rhwydd ac yn dangos ei fod yn deall ei fatcrion ac yn cu trafod yn ddcallus a diddorol.

Ar ôl hyn deuthum i'w adnabod yn dda. Byddem yn mynychu Dosbarthiadau C.A.G. mewn gwahanol fannau yn Llŷn. Ar y dechrau mynnai ddal na allai ef ysgrifennu dim ond rhyddiaeth. Ond er syndod i bawb ohonom dechreuodd brydyddu. Daeth ei gerddi yn boblogaidd gan lawerocdd. Yn wir roeddem yn ystyried ceisio ci berswadio i gyhoeddi ei waith mewn llyfryn.

Mae Stan Jones, wedi llunio tribannau er cof. Dengys y tribannau hyn sydd yn tystio, mewn modd celfydd a dilys i'r ffaith fod Gwilym yn uchel iawn ei barch gan bawb yn Llŷn.

Er Cof am Gwilym Brynrhydd

Colli

Colli'r amaethwr rhadlon
A'i gwmi oedd yn foddion;
Yng Nghlwb yr Efail teimlir chwith
Heb ddarlith ar ci noson.

Ceid sôn am lwyn a mynydd
Yng nghwmni yr awenydd;
Barddoniaeth Gwil oedd yn y pridd
Wrth rodio'r ffridd a'r meysydd.

Mae'r awen wcdi tewi
A cholofn Dic fydd hebddi;
Hiraethu wnawn am fardd "Bryn Rhydd"
A'r *Llanw'n* brudd o'i gollu.

Stan Jones

Dyma delyneg o law un a wŷr yn dda y gofynion. Gadewir i's darlennydd ei deall a'i mwynhau drwy ci darllen yn feddylgar. Pair y gerdd, neu ergyd y gcrdd inni gofio am linell gan Robert Burns yn y gerdd ddiangof a ganodd wedi iddo rwygo yn ddiarwybod nyth y llygoden wrtharedig. Wrth weld diwedd trychinebus y llygoden a'r dryllio creulon ar ei holl obeithion, gwelai'r bardd arwydd o beth sydd o flaen pob dyn a llygoden; meddai:
"An' forward tho' I canna see,
I guess an' fear"
Deud yr un peth yn gynnil, gynnil mae Gwyneth Williams hefyd.

"Dim ond Deilen.. ."

Tosturi deimlais wrth dywelcd di
Yn cwmpo'n oediog ar fy llannerchi.
Ai ti yw'r hynaf un o'r cawd
Ddatblygodd ddechrau'r haf yn flagur brwd?

Neu a ddaeth lludded i dy gorffynrcin
Tra'n dawnsio'n wyllt i rythmau'r gwyntoedd blin
A'th gyd-gyfoedian gyda'u gwawd a'u sen
Yn gwamal sisial fod dy oes ar ben?

Ond anesmwythyd sydd yng ngwraidd fy mod
Cans gwn mai cennad wyt - mae'r gaua'n dod.
Morfa Nefyn Gwyneth Williams

Mae John Stoddart yn mcddu ar haen o ysgafnder a doniolwch a dry sgwrs ar y ffôn yn fwynhad. Daw hyn i'r wyneb weithiau yn ei gerddi. Y syniad gan lawer yw mai prudd a thrymaidd a fu bywyd Iesu Grist ar ei hyd. Ond mae llaweroedd o feirdd enwog yn synio'n wahanol, ac wedi canu am droeon ysgafn a llawen ym mywyd ac athroniaeth Iesu Grist. Yn ei gerdd ddifyr a hyfryd mae John Stoddart wedi llwyddo i roi darlun inni o'r Iesu llawen.

Biti na allai ein Cyhoeddwy'r Llyfrau weld y cyfoeth o gerddi sydd gan feirdd o'r radd flaenaf yn eu cypyrddau fel y gellid eu cyhoeddi - gyda chymorth. Cymorth a estynir mor barod i rai o'r beirdd niwlog ac anniddorol. Oes raid ennill Y Gadair Genedlaethol cyn y caiff y beirdd talentog help llaw? Mae yna drysorfa lawn yng nghypryddau John Stoddart y dylid eu cyhoeddi ar bob cyfrif.

Mor ryw drist?

Ai cyfleustra ynteu gormes yr odl 'droes Grist ein beirdd emynyddol yn dragwyddol drist? Daeth i'r cynefin a dolur, y gofidus wŷr, byliau o chwerthin, ar brydiau, bid siŵr!

Yn y briodas yng Nghana, rhaid bod gwên ar ei tin o weld claearni'r dŵr yn troi'n orfoledd gwin; ar dro'n ddi-au, ceid gwawch o chwerthin taer ar gom trwstaneiddiwch yng ngweithdy'r saer.

A'i draed yntau'n weddaidd ar y mynyddoedd, siawns nad oedd cân ar ei enau'n gyfeiliant i'w ddawns, cans dawns a chân ddisgwyliai plant y llawr gan destun newyddion o lawenydd mawr.

Enciliai i'r mynydd yn dawel wrtho'i hun i guddio'i ddigrifweh - 'nôl damcaniaeth rhyw ddynd*; os f'elly, byddai'r tincial yn yr awyr iach mor ddiwied o glir â chwerthin baban bach.

John Stoddart

* G.K. Chesterton

Mae cof gan lawer o'r rhai hynaf ohonom am helynt Dunkirk ym 1940. Yr oedd byddin Prydain wedi gorfod ildio'n ôl ac yn wynebu'r môr, a byddin yr Almaen ar eu gwarthaf. Roedd yn sefyllfa erchyll.

Ymhlith dros dri than-mil o filwyr ar y traeth, yr oedd nifer sylweddol o Gymry yn eu plith mae'n siŵr. Eu hunig obaith oedd croesi'r sanel i Loegr. Hanes y digwyddiad dychrynlyd yw testun englynion R.J. Penmorfa.

Ond daeth pob math o gychod a llongau ar draws y sanel i'r traethau i'w cyrchu i ddiogelwch yn eu plith yr oedd llongau masnach y glannau (Costars) llongau-fferi a chychod o bob maint a siâp. Canodd y bardd englyn i'r Royal Daffodil. Roedd hon yn un o llongau-fferi'r Mersi o Lerpwl. Ar hon cofiwn yn dda groesi o Benbedw i'r Piar yn Lerpwl - cyn cloddio'r twnel mawr. Roedd hon yn gallu cario nifer mawr o ddynion ar ei dec - y Royal Daffodil II oedd hon. Yn y Rhyfel Mawr Cyntaf llwyddodd ei rhagflaenydd y Royal Daffodil I i suddo llong-danfor Almaenig!

Mae R.J. wedi canu nifer o englynion yn cynnwys un am y Royal Daffodil II. Dyma dair o'r englynion cyffrous rheiny gan R.J. Jones, ac un i'r Royal Daffodil II.

Cofio Dunkirk 1940

Llu arfog ddiarfogwyd- wedi'r drin
Un fyddin a faeddwyd.
Hogia' o Walia welwyd
Yn wŷr llesg ger y môr llwyd.

Heb ganfod lle'i gysgodi - o niwed
Anghuol fwledi,
Arwyr heb weld tosturi
Ar y llain oedd ger y lli.

O'u hachos aeth man gychod - rhai cannoedd
I'r cyni a'r difrod.
Bradwyr gwlatgar a pharod
Hyd y dwfn yn mynd a dod.

Y Royal Daffodil II

Ddydd angen fe ddiengodd- enwog gwch
Am Dunkirk, a rhywfodd
Yn ffau yr ing ni chyffrôdd,
A'n hogiau gartref ddygodd.

Penmorfa

R. J. Jones,

Dywed Ifan Pritchard awdur y gerdd gampus hon beth o hanes Y Lasynys, cartref awdur enwog "Y Bardd Cwsg" sydd yn adlais o waith Ysbaenwr ac arall. Dywed y bardd ei fod wedi ymweld â'r Lasynys - sydd bellach wedi ei adnewyddu a'i adfer. Diddorol yw sylwi fod cysylltiad rhwng y Lasynys â rhywun o Rhydyclafdy. Yn ôl Ifan Pritchard roedd gan Elis Wyn faint neu sedd yn y mynydd lle yr elai i fyfyrion a chyfansoddi.

Cysylltiad arall â Llŷn yw mai Ymgymwrwr o Nefyn a fu'n gyfrifol am y gwaith o adfer Y Lasynys - rhag ei fod yn dirywio a mynd yn furddun. Cerdd bwysig a diddorol yw hon a diolchwn i'r bardd o ardal y Sarn yn Llŷn amdani.

Sedd Elis Wynne

Mae'r bardd ynghwsga'i sedd yn wag
A'r llwch yn gwilt clasurol
Geiriau tyn fu'n croesi'r ffin
Cyn ffurfio'n win diferol.

O gwr y sedd y tardd y gwin
Ffrydlif ei anian effro:
Elis Wyn a'i gampwaith coeth
Grawnwin y doeth gadd yno.

Yn encil deg y graig lwyd
Bu oriau o fyfyrion;
Ei ddawn a'i ddysg
Adwaith yr hir ddiwyllio.

Mae'r tŷ'n gof i'r ceinder fu
Yn dyst diamwys drysor;
Y meini llwm ar eu newydd wedd
A'r sedd yn wys i lenor.

Ifan Pritchard

Diolch i'r beirdd am gael medi cynhaeaf aeddfed eu hawen. Deuant yma drwy'r post ac ar y ffôn. Gwaith pleserus yw eu didol a'u rhoi ger bron y darllenwyr. Rhif y ffôn yw 740289, yn y Lôn Las, Mynytho.

**Prynwch y 'Llanw'
bob mis**